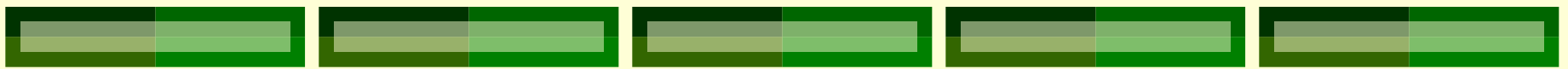

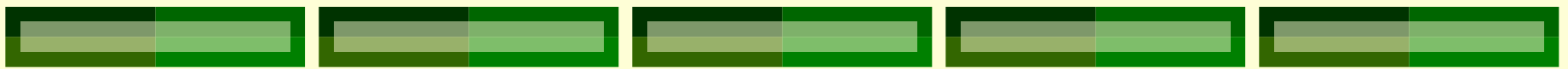
HÚL v historických a společenských souvislostech

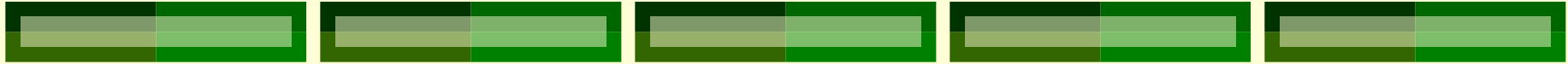
- hospodářská úprava lesa představuje ucelený **system činností specializovaných státních i soukromých organizací**
- nejhmotatelnějším výsledkem jejich práce jsou pro nás především:
- **LHP** pro lesní majetky s výměrou nad 50 ha
- **LHO** pro lesní majetky s výměrou pod 50 ha

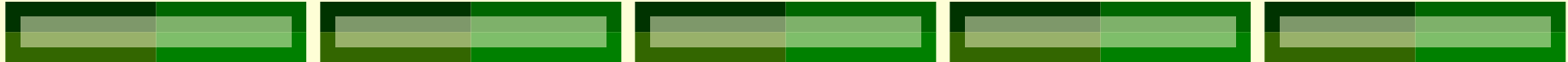
- HÚL má v českých zemích dlouhou tradici
- Kontext rozvoje disciplíny ve středo- a západoevropském regionu
- Důsledek rostoucích požadavků na produkci dřeva (rozvoj průmyslu)
- Majitelé lesa si začali uvědomovat riziko vyčerpání zásob dřeva a poklesu těžebních možností
- Výchoziskem nezbytnost hospodařit v lese plánovitě

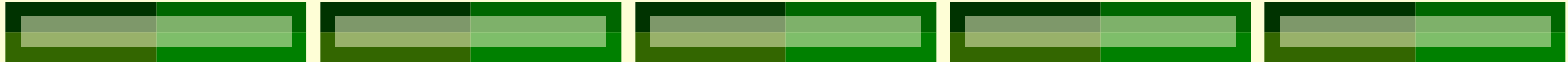
- Zprvu v centru zájmu prostá těžební regulace bez produkčního plánování
- Metody HÚL byly postaveny na ploše a věku
- Později k nim přistupuje zásoba a přírůst
- Těžební úprava v pasečném lese od soustav lánových přes soustavy staťové k soustavám věkových tříd - viz LS
- Užívány v modifikované podobě dosud (ČR)
- Uvedené soustavy svou podstatou (operují s věkem a plochou) řeší jak časovou, tak prostorovou úpravu lesů

- **Stat'ové soustavy:**
- rozdělení lesa na roční paseky
- těžba upravována pro období 20-40 let – tzv. stati
- za období stati k těžbě přiděl ploch, zásob či kombinace
- razí se nutnost prostorového pořádku
- operuje se s pojmem oddělením
- dnešní prostorové rozdělení = často dědictví S.S
- hranice oddělení často rovné

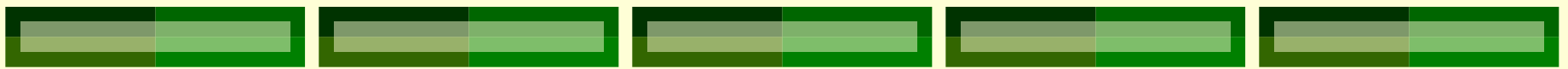

- **Soustavy věkových tříd:**
- Cílem dosáhnout charakteristik normálního lesa
- $t = u / n$
- t ...normální počet věkových tříd
- u ...délka obmýtí (obmýtní doby)
- n ...počet ročníků ve věkové třídě
- $P_i = P / u$...normální rozloha věkového ročníku
- $P_t = P_i \cdot n$...normální rozloha věkové třídy
- *např. P_t pro 7500 ha; $u=110$ let; $n=20$... cca 1363 ha*

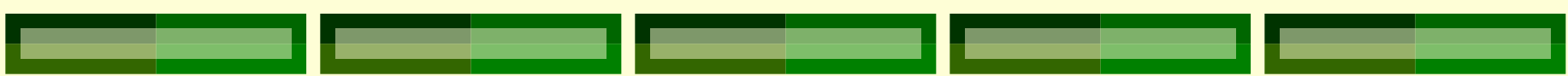

-
- **Historie péče o lesní porosty**

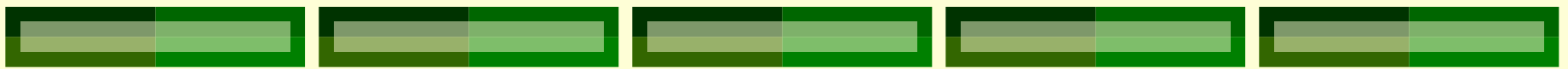
- jedno z prvních opatření na ochranu lesů je obsaženo v Právu českém knížete Konráda Oty ze sněmu v Sadské z roku 1189
- od zrodu obchodu se dřevem ve 13.století se začínají vyskytovat také regulační předpisy
- jejich dopad je úměrný míře vlivu panovníka nad územím
- v podstatě upravují kdo může dřevo těžít a kam poplynou výtěžky (důchody)

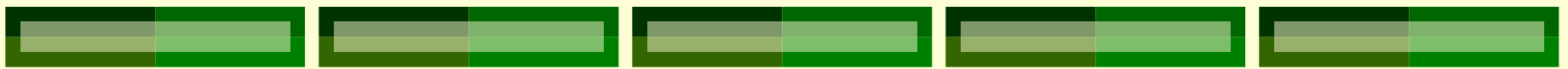
- **1348** - ustanovení o lesích a dřevu v prvním pokusu o vydání psaného zákoníku
- Codex Carolinus (známější pod názvem Maiestas Carolina), jehož vydání však Karel IV. proti odporu šlechty neprosadil
- v článcích 49 – 56 tohoto dokumentu se píše o ochraně lesů
- *pod trestem ztráty pravé ruky zákaz těžby v královských lesích mimo souše a vývraty, za zapálení lesa trest upálení, zvláště byla zdůrazněna ochrana lesů mezi Kadaní a Mostem*
- 6. října 1355 zkrachovala jednání na zemském sněmu a král prohlašuje, že Codex shořel

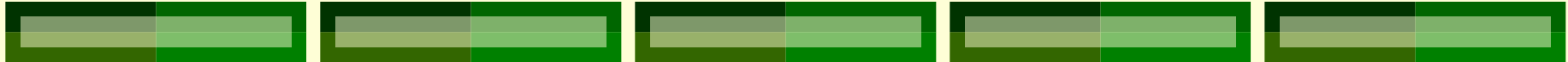
- Lesní pořádek chebský
- 5. 5. **1379** byl vydán lesní řád pro lesy Chebska, podle něhož mj. nikdo nesměl v lese kácet bez svolení lesníka
- koncem 15. stol. začaly vrchnosti kvůli nedostatku dříví omezovat právo bezplatného kácení dříví pro doly (do té doby si doly braly ve svém okolí dříví dle potřeby)

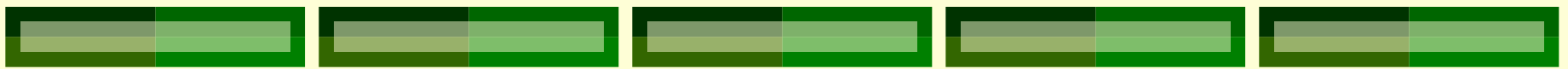
- služební povinnosti lesníků popsány např. v horních privilegiích **1518, 1528-1529 a 1541-1546**
- **1557** kritika usazování cizích lesmistrů v Čechách a požadavek, aby lesmistři znali místní lesy
- nařízení lovčím v komorních lesích z roku **1568**, podle kterého se jim ukládalo poskytovat poddaným dříví, aby si nezničili své lesy

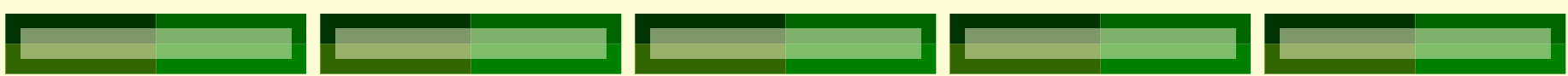
- Frýdlantská instrukce pro valdštejnské statky F. vévodství
- **1628** nařizovala, aby dříví vykazoval fořtmistr s hejtmanem a aby byl dodržován těžební postup
- *“a ne jeden provázek tu a druhý prostřed lesa, an skrze takovou neprozřetelnost, kdy les se vprostředku otevře, větrové velikou škodu činí”*
- **Frýdlantské vévodství-území bylo vyňato ze Zemských desek Království českého=stát ve státě. Hlavním centrem Jičín, dotýkalo se i hranice Slezska a mohlo se tak i odtrhnout od zbytku království**
- **Mezi Albrechtovými plány bylo v Jičíně zřídit sídlo biskupství, univerzitu a vlastní sněm. Od roku 1628 měl právo razit minci, jmenovat šlechtice a povyšovat na město. 1630 III. stadium syfilis 1633 nabídka královské koruny**
- **Kraj nebyl zatížen daněmi = terra felix**

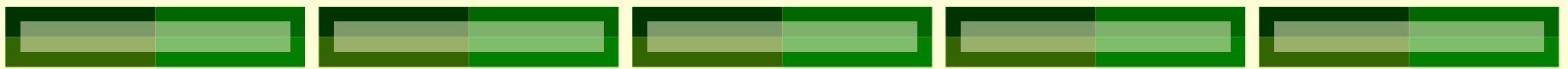
- Osvícenecké 18. století
- Z tohoto období (soustavy lánové) pochází lesní pořádek Marie Terezie (tereziánský lesní řád)
- *„Císařský královský patent lesů a dříví, ustanovení v království českém se týkající“* vydaný v roce **1754**
- komisionální přezkoušení mladých lesníků a odnětí dispozičního práva nedbalým majitelům lesů (možnost ustavit na majitelův náklad lesní zaměstnance, kteří by zavedli řádné hospodaření)
- moravský lesní řád byl vydán **1755**, slezský **1756**

- velký význam měl rakouský lesní zákon zvaný „**Císařský patent**“ č. 250 z roku 1852
- usměrňoval hospodářské plánování, zakazoval např. pustošení lesů, hrabání steliva a nařizoval kromě lesů výnosových vymezení lesů chráněných
- ve veřejném zájmu bylo tedy vyloučeno výnosové hospodaření, a les měl mít funkci ochrannou
- vydání prováděcích zákonů bylo ale přesunuto na jednotlivé země

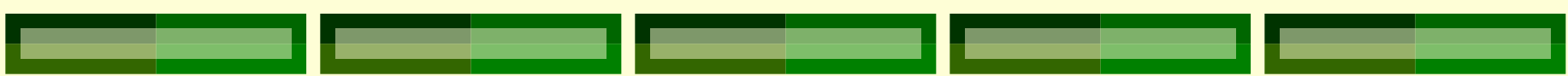

- Žofínský prales vyhlášen nařízením hraběte Jiřího Buquoye roku **1838**:
- *"Rozhodl jsem se zachovati zmíněnou lesní část jako památník dávno minulých dob názornému požitku pravých přátel přírody, vzdáti se v ní veškerého lesnického těžení, aby se v této části žádné dříví nekácelo, stelivo se nebralo a drobné dříví se nevybíralo. Zkrátka vše ponecháno bylo v dnešním stavu."*

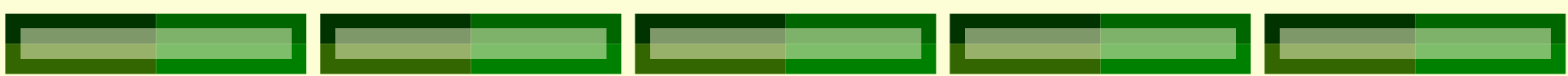
-
- **Historie hospodářské úpravy lesa**

- první pokusy o prostorové rozdělení lesa a odhady zásob dřeva na jednotlivých panstvích = 1. pol. 18. st
- např. liechtensteinská instrukce z r. **1802**
- do konce 18. století bylo hospodářsky upraveno asi 20% z celkové výměry tehdejších lesů
- nejstarší LHP byly vypracovány pro panství Chýnov (**1739**), Tvořihráz (**1741**) a Velké Heraltice (**1772**)
- v 1. pol. 19. st. většina panství zařízena soustavou staťovou s pravoúhlou rozdělovací sítí
- rozdělení lesa v horském terénu na mýtní články užil Judeich v krkonošských lesích, kdy se respektovaly hlavní terénní linie

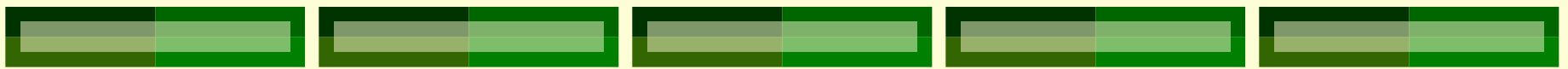

- Bělá pod Bezdězem - Böhmische Forstschule (Česká lesnická škola) byla otevřena dne 1. května **1855**
- rok **1862** ředitelem jmenován Bedřich Judeich, dosavadní lesmistr ve Vrchlabí
- v r. **1866** povolán do funkce ředitele Lesnické akademie v Tharandtu

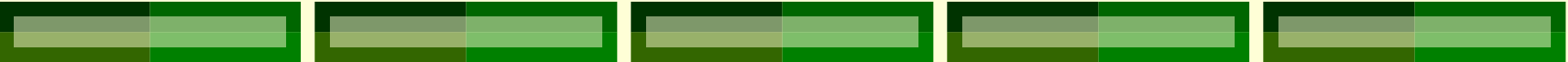

- v Čechách nařizoval hospodařit podle LHP poprvé zákon **č. 11/1893** českého zemského zákoníku
- z. o dohledu nad obecními lesy
- obce, mající lesní majetek o výměře nižší než 50 ha, který byl v řádném stavu, mohly být této povinnosti zproštěny
- musely ovšem užívat alespoň zjednodušených programů hospodaření

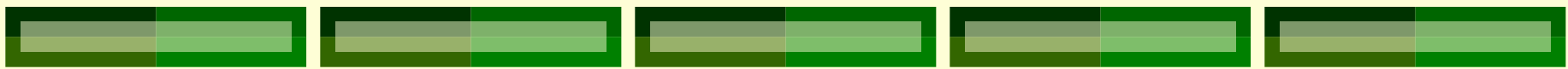

- povinnost LHP pro lesy nad 50 ha výměry (lesy státní, církevní, měst a obcí, nadací) byla uložena až zákonem **č. 37/1928**
- **ale už v roce 1910** bylo 75% všech lesů zařízeno, což svědčí o důležitosti HÚL pro řádné lesní hospodaření
- České země 1910 = 2 340 990 ha lesa
- pro rozvoj HÚL měly v té době rozhodující význam tehdejší velké soukromé lesní majetky
- zařizovací služby liechtensteinská a schwarzenberská byly špičkovými pracovišti své doby

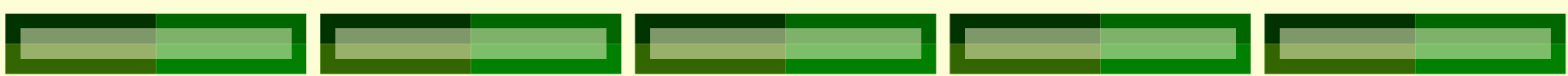

-
- v r. **1918** Čechy jen 9 tis. ha stát. lesů (0,5 % rozlohy). Na Moravě nebyly státní lesy vůbec
 - převzetím lesů rakouských a lesů členů panovnického domu se zvýšila výměra státních lesů na 110.000 ha
 - pozemková reforma r. **1937** zvýšila výměra až na 328.000 ha
 - řízením pověřeno GŘ státních lesů a statků v Praze a jemu podléhala oblastní ředitelství v Praze (**1920**), Frýdku (**1923**), Třeboni (**1924**), Liberci (**1927**) a Hodoníně (**1935**)
 - HÚL zajišťovala obl. ředitelství specializovanými odděleními
 - pro sjednocení prací vydalo GŘ v r. **1929** „*Návrh instrukce pro lesní hospodářské zřízení*“ - zpracováno velmi pokrokově
-

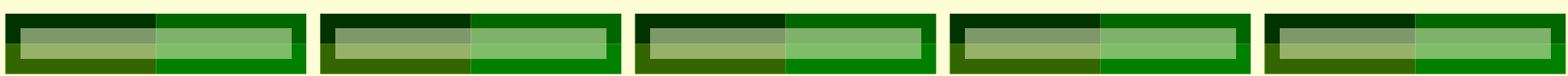
- začlenění HÚL do GŘ státních lesů bylo nevyhovující
- pracovníci byli často pověřováni jinými úkoly
- proto byla k **1. 1. 1935** ministerstvem zřízena „**Lesní taxační kancelář**“ se sídlem v Brandýse nad Labem
- v její kompetenci bylo v té době asi 390.000 ha lesa

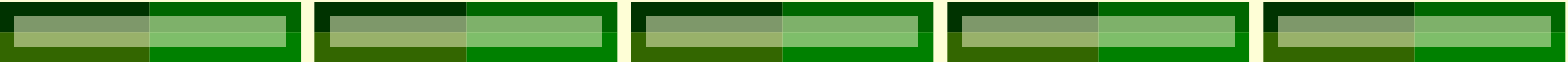

- obsah HÚL byl v roce 1944 upraven odborně fundovanou a pokrokovou právní normou **-vládním nařiz. č.35/1944 Sb.**
- do HÚL nové biologické pojetí a celou řadu moderních prvků, které v určitých obměnách přebírala všechna pozdější zákonná opatření
- např. *„cíl lesního hospodářství musí být zásadně lesnického rázu, tj. musí odpovídat povaze lesního hospodářství se zřetelem na udržení výrobních sil, zachování výnosové trvalosti a stupňování výrobnosti.“*
- tím vylučuje např. exploataci dříví, kořistnou těžbu steliva a objevuje se termín *„lesy s omezeným hospodařením“*

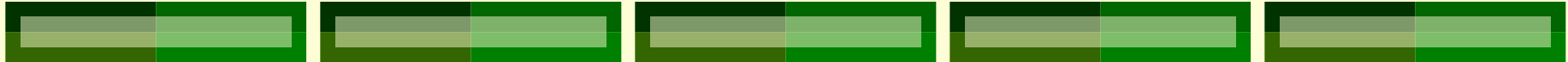

- ve vládním naříz. č. 35/1944 a jeho prováděcí vyhl. č. **539/1944** bylo zavedeno třístupňové rozdělení lesa:
- **oddělení, pododdělení** (mělo se stát jednotkou pro hospodářské plánování a lesní hospodářskou evidenci a popis vývoje porostu)
- **dílčí plochy** (dnes por. skupiny) - jsou pomůckou pro zjištění stavu lesa, slouží k usnadnění orientace a plánování

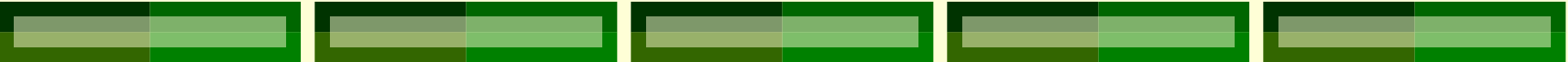

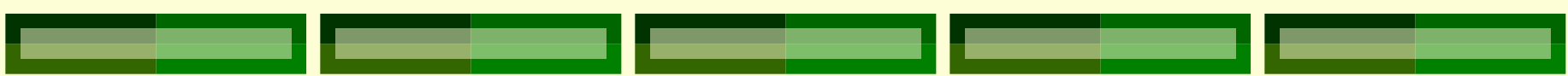
-
- po roce **1945** snaha obnovit činnost HÚL na úrovni roku 1938
 - ale zůstalo jen asi 10% pracovníků a 80% LHP bylo prošlých
 - zestátňováním a následné socializací došlo k obrovskému nárůstu výměry státních lesů
 - v r. **1950** obhospodařovaly státní lesy 1.732.000 ha lesů
 - znárodněním velkých majetků byly převzaty i jejich zařizovací služby (liechtensteinská, schwarzenberská, arcibiskupská a další)
-

- **1946** zřízen **Technický ústav státních lesů (TÚSL)** v **Brandýse nad Labem** se specializovanými odděleními:
- např. pro výzkum stanovišť, zeměměřické, fotogrammetrické, kartografické, zařizovací, stavební a mechanizační
- u každého ředitelství státních lesů a statků bylo obnoveno oddělení HÚL
- po 2. světové válce se prakticky obnova LHP neprováděla, prováděly se pouze majetkové přesuny
- s obnovami LHP se začalo až v letech **1947–48**

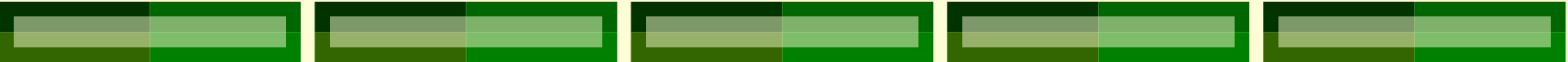

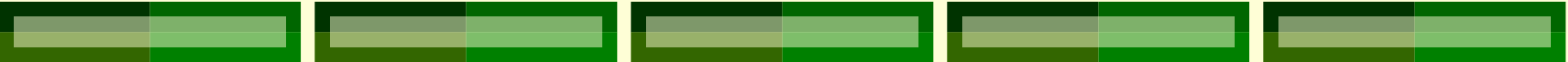

-
- **1952** TÚSL přeorganizován na **Lesprojekt, národní podnik** a pobočky na závody Lesprojektu
 - **1958** převzata zařizovací služba družstevních lesů = Lesprojekt měl povinnost provádět HÚL pro všechny lesy s výjimkou lesů MNO, tedy zhruba na výměře 2,4 mil. ha
 - hlavním úkolem organizace v letech **1948–54** bylo zpracování LHP pro nové organizační jednotky státních lesů
 - pracovalo se s některými úlevami ze zákonných předpisů
 - na základě těchto LHP byla vyhotovena první inventarizace lesů ČSR označovaná jako **inventarizace 1950**
-

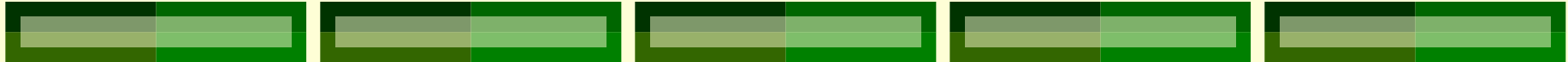

- forma hospodářské organizace nebyla životaschopná
- v roce **1956** změněna na rozpočtovou organizaci s názvem **Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem** a krajskými pobočkami
- v roce 1956 začal ústav pracovat na **2. cyklu obnov** LHP již s využitím specializovaných průzkumů: historického, mapovacího, typologického, ochrannářského, mysliveckého, dopravního
- činnost se řídila technologickými postupy vydanými v r. **1960**

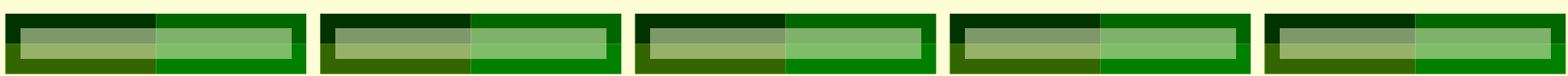
-
- **1961** sloučení ÚHÚL Brandýs n/L. s ÚHÚL Zvolen s ústředím ve Zvolenu
 - redukce českých poboček z 12 na 7
 - existence jednotného ÚHÚL trvala do roku **1968**
 - **1969** byl obnoven ÚHÚL Brandýs n/L. se 7 pobočkami
 - od r. **1971** začal ústav pracovat na 3. cyklu obnov LHP
 - práce dle **z. č. 166/ 1960 Sb.** o lesích a lesním hospodářství
 - *v § 17 je úkolem pečovat o lesní fond, zachování a zvelebování lesů a rozvoj lesnictví a dozírat na hospodaření v lesích a provádět dohled nad odbornou správou lesů. § 54 – LHC – mohou spravovat jen odborní lesní hospodáři. § 57 ruší předchozí předpisy, zejména patent č. 250/1852 ř.z..*
 - skončila platnost základní právní normy pro LH po **108** letech!!!
-

-
- **1979** rozšiřuje **ÚHÚL**, nově **Lesprojekt**, ústav inženýrské činnosti, ostatní inženýrskou činnost a od r. **1982** byl na ústav převeden úkol zajišťovat pro potřeby státních lesů veškerou projektovou činnost
 - **1981** začíná 4. cyklus obnov LHP=rozvíjí diferencované způsoby hospodaření, využívá výpočetní a reprodukční techniky
 - to se děje pod novými právními předpisy:
 - **z. č. 61/1977 Sb.** o lesích
 - **zákon ČNR č. 96/1977 Sb.** o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství
 - vyhláškou **MLVH ČSR č. 13/1978 Sb.** o kategorizaci lesů, způsobech hospodaření a lesním hospodářském plánování
-

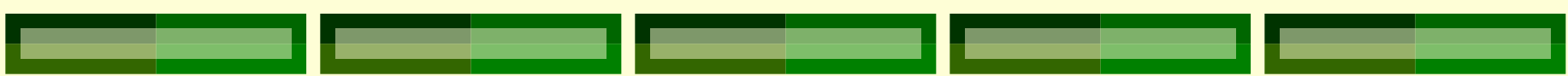
- v r. **1992** dochází k reorganizaci státních lesů, vznikají Lesy ČR, s. p.
- z původních Státních lesů se vyčleňují majetky měst a obcí a vlastníků (fyzických osob)
- **1996–97** odtržení privátní sféry od ústavu a vznikají **soukromé taxační kanceláře**
- nové právní předpisy tvoří především zákon **č. 289/1995 Sb.** o lesích a o změně a doplnění některých zákonů a vyhl. č. **83/1996 Sb.** o zpracování OPRL a č. **84/1996 Sb.** o lesním hospodářském plánování.

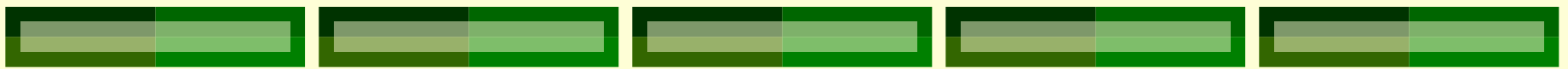
- dnes je ÚHÚL rozdělen na **9 poboček** - Plzeň, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Brandýs nad Labem, České Budějovice, Brno, Olomouc, Kroměříž, Frýdek – Místek
- vedle této státní organizace, která je garantem kvality LHP a LHO, se uplatňují ještě mnohé **soukromé taxační kanceláře**
- jejich pracovníci v převážné míře sbírají data pro sestavování plánů přímo v terénu – v zařizovaných lesních porostech

- Dlouholetým vývojem nastala situace, kdy se od hospodářské úpravy lesů očekává, že bude:
- A) fungovat jako služba vlastníkům lesa, umožňující jim realizací LHP dosahovat nejvyšších možných trvalých a vyrovnaných zisků z lesa
- B) na straně druhé jako nástroj lesnické politiky a vysoce objektivní zdroj informací o lese, umožňující ovlivňovat hospodaření v lesích v celospolečenském zájmu

- Použité informační prameny:
 - Studijní materiál pro kurzy HÚL - ÚHÚL 2005
 - HÚL učebnice pro 4. ročník středních lesnických škol – Štipl – Hranice 1997
 - www.mze.cz
 - www.uhul.cz

